

ĀTHARVAṆA JYOTIṢAM

BHAGAVAD DATTA B. A.

THE
PUNJAB SANSKRIT SERIES
OR
A COLLECTION OF RARE AND UNPUBLISHED
SANSKRIT and PRAKRIT WORKS
EDITED BY
THE WELL-KNOWN & EMINENT SCHOLARS
OF
INDIA, EUROPE and AMERICA.
No. 6

LAHORE (INDIA)
THE PUNJAB SANSKRIT BOOK DEPOT
1924.

आथर्वण-ज्योतिषम्

आत्म-ज्योतिषम् वा

ĀTHARVAṆA JYOTIṢAM

OR

THE VEDAṅGA JYOTIṢA OF THE
ATHARVA VEDA

Edited for the first time

Pandit, Bhāgavad Datta B. H.

PROFESSOR OF SANSKRIT AND SUPERINTENDENT
RESEARCH DEPARTMENT D. A. V. COLLEGE LAHORE.

PUBLISHED BY

MOTI LAL BANARSI DASS

Proprietors

The Punjab Sanskrit Book Depot, Lahore.

1924.

(All Rights Reserved by the Publishers)
1924.

PRINTED BY
Sardari Lal Jain
Manager
The Bombay Sanskrit Press
SAID WITHA STREET
LAHORE.

INTRODUCTION.

I. Manuscript Material.

(1) P. It is contained in the codex numbered 405, according to the catalogue of 1916 of The Bhandarkar Oriental Research Institute. This codex contains the text of the *Māṇḍūkī Śikṣā*, which was collated by me for the edition of that work as ms. ७. The peculiarities of the codex are the same throughout. The reader may, therefore, look for these on pages 1 and 2 of the introduction of my edition of the *Māṇḍūkī Śikṣā*.

(2) D. The codex which contains this ms. is 69/1884-86 of The Bhandarkar Oriental Research Institute. Ms. ३ of my edition of the *Māṇḍūkī Śikṣā* forms a part of this codex. Its peculiarities may also be studied in the introduction above referred to.

There is only one more ms. of *Ātharvaṇa Jyotiṣa* known to me. It forms a part of the codex No. 400 of the catalogue of 1916 of the B. O. R. Unfortunately the first 24 leaves of this codex, which contain a part of our text "are entirely damaged." Hence its loan for collation work was not asked.

Ms. P. was copied at the end of Nov. 1920, while the variants of D. were noted during the last days of March 1921.

II. The Text.

The present text based as it is on two mss. only, can not be regarded as a final one. However, in the absence of any new materials forthcoming I thought

it advisable to present to the student of Jyotiṣa literature even this faulty text. The Vedāṅga jyotiṣa's of the Rig and the Yajur Vedas are procurable in good editions, and the text of the Ātharvaṇa jyotiṣa is now put before the scholars in print for the first time. It will help them to judge about its value, inspite of the apparent grammatical mistakes, which have been left quite unaltered.

III. The name of the text and its author.

At the end of the work the writer calls this text by the name of "आत्मज्योतिषम्" XIV. 11 I have, however, given it the title of Ātharvaṇa jyotiṣa, as in harmony with the already known Āra jyotiṣa and the Yajur jyotiṣa's.

Now, as regards the author. If the authority of the text is to be believed, then the author of the Ātma jyotiṣa is Svayambhu Brahma; and the whole subject was related by him to some descendant of Kaśyapa. But this is doubtful, rather impossible. According to Aryan tradition Svayambhu Brahma is a personality of Ādi sṛṣṭi, and at that time the four Vedas did not possess their śaklās. Now the Ātma jyotiṣam ends with the colophon :—

“एवं सौनकास्त्रायाम्.....॥”

which shows that our text is closely related to the Śaunaka śakha of the Atharva Veda, and not the Atharva Veda proper. Hence it is a compilation of an age much posterior to that of Svayambhu Brahma. It is probable that some one has compiled this small treatise by extracting certain material from the original law book of Manu, the descendant of Svayambhu

Brahma, and later on adding to it some new and quite recent notions. It is on this account that we find so many śloka's of Manusmṛti in the present text. Cf. XIII. 1-4 with Manu III. 46-49. Chapter XII, and parts of XIII and XIV of Ātma jyotiṣa although not taken from Mann, are still a compilation from some old gr̥hya paddhatis* and minor smṛti's.

IV. The date of the work.

Nothing can be said with certainty about the date of the present work. It appears to be a new work, although I do not deduce this result from the mention in it of the names of the week days. These names may be as old as Aryan civilization itself, and may not have been extensively used in Vedic or Sanskrit literature on account of the requirements of the *tithi* system in the Yajña affairs. There is on the other hand, the general theme of the work, which attaches to it a lateness in the history of Sanskrit literature, and shows that it has little or no connection with the other Vedāṅga jyotiṣa's. Another important fact may be mentioned here. Atharva Veda being a Veda, which deals with medicine and household life especially, required a Vedāṅga jyotiṣa to help in the performance of the duties of a good *gr̥hastha* = householder. For this purpose there may have been an ancient Ātharvaṇa jyotiṣa, and if it did not exist, or was lost, then some body has tried to fill in this gap

* Months after the above lines were written, I secured a ms. of Renu Kārikā on the Pṛaskara Gr̥hya Sūtra. This Kārikā has been written in the Śaka year 1188. It contains (leaf 2b, śloka 27b-33a) the same śloka's with small variants only, as are found in our text XIII. 5-11.

by this Ātma jyotiṣa, compiled according to the notions of his own age, which may be very recent. The text of this Ātma jyotiṣa is not very old may also be inferred from another fact. Ātma jyotiṣa VII. 6 says:—

ज्योतिः शास्त्रप्रयुक्तानां कर्मणां फलदं भवेत् ॥

These jyotiṣa treatises are very recent. Hence the work quoting them, cannot be very old. Again Ātma jyotiṣa IX. 1 states:—

अल्पग्रन्थं महार्यं च पवक्ष्यामि भृगोर्मतम् ॥

The context shows that here also the neo-Bhṛguism is referred to and not the old one. All these things put together strengthen the view that the treatise is not a very old one.

V. The division of time into days, muhūr-tas etc., in this and other ancient works.

Ātma jyotiṣa I, 4 and 5 states the division of a muhūrta into its smaller parts. This division is found in other works of Sanskrit literature, and it will be interesting to compare them all here.

The idea of dividing a muhūrta into its smaller parts is not a new one. It is found in a mantra of some lost Śākhā of the Vedas. This mantra has been preserved by the Taittirīya Āraṇyaka. It is as follows:—

सर्वे निमेषा जज्ञिरे विद्यतः पुरुषादधि ।

कला मुहूर्ताः काष्ठाश्चाहोरात्राश्च सर्वशः ॥

तैत्तिरीय आरण्यक, प्र० १०।१।८॥

It is this division which has been later on accepted by a good many authorities on this subject.

(1) Manusmṛti in its present form is certainly

prior to the 15th century B. C.* It has the following verse on this subject :—

निमेषा दश चाष्टौ च काष्ठा लिखत ताः कला ।

लिखत्कलो मुहूर्तः स्यादहोरात्रं तु तावता ॥

Jolly's edition I. 64.

- i. e. 18 nimeṣa's = 1 kaṣṭhā
 30 kaṣṭhā's = 1 kalā
 30 kalā's = 1 muhūrta
 30 muhūrta's = 1 day and night.

(2) Mahābhārata, if devoid of certain Ākhyāna's and certain other portions such as sahasra-nāma's etc., will belong to a period anterior to the 6th century B. C. It contains the following śloka :—

काष्ठा निमेषा दश पञ्च चैव लिखत काष्ठा गणयेत् कलां ताम् ।

लिखत्कलाश्चापि भवेन्मुहूर्तो भागः कलाया दशमश्च यः स्यात् ॥

Bombay edition, Śānti parva, Adh. 231, 12.

- i. e. 15 nimeṣa's = 1 kaṣṭhā
 30 kaṣṭhā's = 1 kalā
 30 kalā's = 1 muhūrta.

(3) Viṣṇu purāṇa which may be placed circa 5th century B. C. copies the Mahābhārata with small changes, thus :—

काष्ठा निमेषा दश पञ्च चैव लिखत काष्ठा गणयेत् कलान्ताम् ।

लिखत्कलाश्चैव भवेन्मुहूर्तस्तैस्त्रिंशत्वा रात्र्याहनी समेते ॥

Kṛiṣṇa Śāstri's edition, II, 8, 59.

* I totally differ with occidental scholars in assigning the chronological dates to historical events and literary works of Sanskrit literature. They should, therefore, see my other works and articles, which elucidate my views on these points, before criticising me.

- i. e. 15 nimeṣā's = 1 kaṣṭhā
 30 kaṣṭhā's = 1 kalā
 30 kalā's = 1 muhūrta
 30 muhūrta's = 1 day and night.

(4) Matsya Purāṇa 142, 4 has the same thing in almost the same words.

(5) Kautilya's Artha śāstra (atleast 4th century B. C.) gives the following :—

द्वौ त्रुटौ लवः* । द्वौ लवौ निमेषः । पञ्चनिमेषः काष्ठा ।
 त्रिंशत्काष्ठाः कला । चत्वारिंशत्कला नादिका । द्वि नादिका मुहूर्तः ।
 Mysore edition p. 107.

- i. e. 2 truti's = 1 lava
 2 lava's = 1 nimeṣa
 5 nimeṣā's = 1 kaṣṭhā
 30 kaṣṭhā's = 1 kalā
 40 kalā's = 1 nāḍikā
 2 nāḍikā's = 1 muhūrta.

(6) Suśruta proper anterior to 4th century B. C. contains the following passage :—

तत्र लघ्वक्षरोच्चारणमात्रो ऽक्षिनिमेषः । पञ्चदशक्षिनिमेषाः
 काष्ठा । त्रिंशत्काष्ठाः कला । विंशतिकलो मुहूर्तः ।

- i. e. 15 nimeṣā's = 1 kaṣṭhā
 30 kaṣṭhā's = 1 kalā
 20 kalā's = 1 muhūrta.

(7) Kūrma purāṇa (circa 1st century B. C.) has :—

- * नलिनीपत्रसंहत्या सूक्ष्मसूच्या ऽभिभेदने ।
 दले दले तु यः कालः स कालो लववाचकः ॥
 लवैस्तुटिः स्यात् त्रिंशद्भिः

Quoted by Śaṅkara in his com. on Taittirīya Āraṇyaka X. 1. 8.

काष्ठा पञ्चदश ख्याता (पञ्चदशाख्यास्तु) निमेषा द्विजसप्तमाः ।

काष्ठा त्रिंशत्कला त्रिंशत्कला मौहूर्तिकी गतिः ॥

B. I. edition V. 4.

- i. e. 15 nimeṣa's = 1 kāṣṭhā
 30 kāṣṭhā's = 1 kalā
 30 kalā's = 1 muhūrta.

(8) The astronomer Paraśara (circa 1st century B. C.) as quoted by Bhattotapala in his com. of Bṛhat Saṃhitā says:—

यावता कालेन विकृतमक्षरमुच्चार्यते स निमेषः । निमेषद्वयं
 त्रुटिः । त्रुटिद्वयं लवः । लवद्वयं क्षणः । दश क्षणः काष्ठा । दश-
 काष्ठा कला । दश कला नाडिका । नाडिकाद्वयं मुहूर्तः ।

Benares edition p. 24.

- i. e. 2 nimeṣa's = 1 truti
 2 truti's = 1 lava
 2 lava's = 1 kṣaṇa
 10 kṣaṇa's = 1 kāṣṭhā
 10 kāṣṭhā's = 1 kalā
 10 kalā's = 1 nāḍikā
 2 nāḍikā's = 1 muhūrta

(9) Soma siddhānta says:—

दशगुर्वक्षरः प्राणः षड्भिः प्राणैर्विनाडिका ।

तत् षष्ट्या नाडिका प्रोक्ता नाडीषष्ट्या दिवानिशम् ॥

Chankhamba edition p. 1.

- i. e. 10 guru akṣara's = 1 prāṇa
 6 prāṇa's = 1 vināḍikā
 60 vināḍikā's = 1 nāḍikā
 60 nāḍikā's = 1 day & night (30 muhūrta's).

(10) Sūrya siddhānta. I. 11-12 has:—

षड्भिः प्राणैर्विनाडी स्वात्तत्पञ्च्या नाडिका स्मृता ॥११॥
नाडी षण्च्या तु नाक्षत्रमहोरात्रप्रकीर्तिम् ।

i. e. 6 prāṇa's = vinādi
60 vinādi's = 1 nādi
60 nādi's = 1 day and night.

(11) Vṛddha Vasiṣṭha siddhānta says :—

दशगुर्वक्षरोक्षारकालः प्राणो ऽभिधीयते ।
तत् षट्कैश्च पलं षण्च्या नाडीषण्च्या ऽऽर्द्धजं दिनम् ॥१४॥
Benares edition p. 3.

i. e. 10 guru akṣara's = 1 prāṇa
6 prāṇa's = 1 pala
60 pala's = 1 nādi
60 nādi's = 1 day (and night.)

(12) Brahma siddhānta says :—

अष्टादश निमेषास्तु काष्ठा त्रिंशत् तु ताः कला ॥१२॥
तासां त्रिंशत् क्षणस्ते ऽपि षट् नाडीति प्रशस्यते ।
यद्वा गुर्वक्षराणां तु दशकं प्राण उच्यते ॥१३॥
षड्भिः प्राणैर्विनाडी तु तत् षण्च्या घटिका तथा ।
धासः प्राणास्तु सर्वेषां तदायुस्तेन निर्दिशेत् ॥१४॥
नाडीषण्च्या महोरात्रं (दिवारात्रं) मासस्तार्क्ष्यता भवेत् ।

Ib. p. 2.

i. e. 18 nimeṣā's = 1 kāṣṭha
30 kāṣṭhā's = kala
30 kalā's = 1 kṣaṇa
6 kṣaṇa's = 1 nādi

or

10 guru akṣara's = 1 prāṇa
6 prāṇa's = 1 vinādi

60 vinādi's = 1 ghaṭikā
and

60 nādi's = 1 day and night (30 muhūrtas).

(13) Abirbudhnya saṃhita says:—

अष्टादश निमेषास्तु काष्ठा त्रिंशत् ताः कला ।

तास्तु त्रिंशत् क्षणस्ते तु मुहूर्तो द्वादश स्मृतः ॥७॥

IV. 7.

(14) The lexicon of Amara repeats the above thus:—

अष्टादश निमेषास्तु काष्ठा त्रिंशत् ताः कला ।

तास्तु त्रिंशत्क्षणाः ते तु मुहूर्तो द्वादशाक्षियाम् ॥११॥

IV. 11.

Also quoted by Śaṅkara in Taittirīya Āraṇyaka X. 1. 8.

i. e. 18 nimeṣa's = 1 kāṣṭha
30 kāṣṭha's = 1 kalā
30 kalā's = 1 kṣaṇa
12 kṣaṇa's = 1 muhūrta.

Nirṇaya sāgar, edition 1915.

(15) And in the end* according to I. 4, 5 of this Ātma jyotiṣa the division of time is the following:—

i. e. 12 akṣi nimeṣa's = 1 lava
30 lava's = kalā
30 kalā's = 1 truti
30 truti's = 1 muhūrta.

Now in the foregoing tables, roughly speaking, there are three types of the division of a muhūrta etc.

(a) The method adopted by the Dharmaśāstras, Mahābhārata, Purāṇas and the lexicon of Amara.

* Besides these tables, some more may be found in H. H. Wilson's translation of the Viṣṇu Purāṇa pp. 22, 23.

(b) The method of the jyotiṣa works.

(c) The method of Kautīlya.

These three may agree in some points, but generally they indicate

(1) either a different school

(2) or provincialism

(3) or a chronological difference of time, when new methods might have been introduced.

Nothing can be said with definiteness on these points. Concerned only with the Ātma jyotiṣa for the time being, as we are, we can say, that although mainly agreeing with type (a), it still shows a small difference, nowhere else to be found.

How arose this difference is a question for the astronomer to settle. We can only say that the present text is related more to the Dharmaśāstras, than to jyotiṣa proper.

I am greatly thankful to Mahamahopādhyāya Pt. Śiva Datta ji who very kindly went through the text, after it has been printed, proposed emendations, and helped me in making the corrigenda. His emendations are printed after the contents list.

Research Dept.,
D. A. V. COLLEGE, LAHORE.
January, 1924.

BHAGAVAD DATTA.

विषय-सूची ।

मुहूर्तप्रकरणम् [१]

(१) मुहूर्तनामानि	...	प्र० १
(२) मुहूर्तेषु कर्तव्यानि कर्माणि	...	प्र० २
(३) " " "	...	प्र० ३

करणप्रकरणम् [२]

(४) करणनामानि, तेषु कर्तव्यानि कर्माणि च	...	प्र० ४
(५) करणविचारपूर्वकं कृतकर्मणां फलम्	...	प्र० ५

तिथिप्रकरणम् [३]

(६) तिथिनामानि	...	प्र० ६
(७) तिथिषु कर्तव्यानि कर्माणि	...	प्र० ७

वारप्रकरणम् [४]

(८) वारनामानि, वारेषु प्रशस्तकर्माणि	...	प्र० ८

नक्षत्रप्रकरणम् [५]

(९) नक्षत्रनामानि, तेषां प्रभावे भूगोर्मतम्	...	प्र० ९
(१०) नक्षत्रविचारानुसारेण प्रशस्तकर्माणि	...	प्र० १०
(११) " " "	...	प्र० ११

गर्भाधानप्रकरणम् [६]

(१२) पुष्पवती किं किं कुर्यात्	...	प्र० १२
(१३) गर्भाधाने तिथिविचारः	...	प्र० १३
(१४) नक्षत्रयोगेषु कृतकर्मणां फलम्	...	प्र० १४

Emendations proposed by
Mahamahopādhyāya Śiva Datta ji
in the body of the text.

Page.	Line	Printed text	Emen. proposed.
3	4	अर्थसञ्चयमानानाम०	अर्थसञ्चयकामानाम०
4	13	कौस्तुभं	किंस्तुभं
5	4	"	"
9	20	मर्त्यस्थिता	मर्त्यस्थितौ
11	11	०द्विपक्षेभ्यः	०द्विपक्षेभ्यः
11	11	प्रत्वरः	प्रत्यरिः
11	18	प्रत्वरं	प्रत्यरिं

CORRIGENDA.

5	20	प्रयोज्यं	प्रयोज्यं
11	13	दशमं	दशमं
13	17	०न वकाक्षर्यः	नवकाक्षर्यः
14	6	शुभम्	शुभाम्

॥ ओम् ॥

[आथर्वण-ज्योतिषम्]

[मुहूर्तप्रकरणम्]

[१]

अथ ब्रह्माणं स्वयम्भुं गुरुं लोकपितामहम् ।
ब्रह्मलोके सुखासीनं काश्यपः परिपृच्छति ॥१॥
किं प्रमाणं मुहूर्तानां रात्रौ वा यदि वा दिवा ।
चन्द्रादित्यगतं सर्वं तन्मे प्रमूहि पृच्छतः ॥२॥
तस्य शुश्रूषमाणस्य काश्यपस्य महात्मनः ।
प्रोवाच भगवान् सर्वं मुहूर्तं ज्ञानमुत्तमम् ॥३॥
द्वादशाक्षिनिमेषस्तु लवो नाम विधीयते ।
लवाः त्रिंशत्कला ज्ञेया कलात्रिंशत्क्षटिर्भवेत् ॥४॥
तुटीनां तु भवेत्त्रिंशन्मुहूर्तस्य प्रयोजनम् ।
द्वादशाङ्गुलमुच्छङ्कुं तस्य छाया प्रमाणतः ॥५॥
नवती षडाङ्गुलाश्चैव प्रतीची तां प्रकाशयेत् ।
पुरस्तात्सन्धिबेलायां मुहूर्तो रौद्र उच्यते ॥६॥
रवेतः षष्टिः समाख्यातो मैत्रो वै द्वादशाङ्गुलः ।
षट्सु सारभटो ज्ञेयः सावित्रः पञ्चसु स्मृतः ॥७॥
चतुषु तु वैराजस्त्रिषु विश्वानसुस्तथा ।
मध्याह्ने अभिजिज्ञाम यस्मिन् छाया प्रतिष्ठिता ॥८॥

प्रार्ची वै गामिनीं छायां रौहिणस्त्रिषु वर्त्तते ।
 बलश्चतुर्षु विख्यातो विजयः पञ्चसु स्मृतः ॥६॥
 नैर्ऋतस्तु षडङ्गुल्या वारुणो द्वादशाङ्गुलः ।
 सौम्यः षष्टिः समाख्यातो मगस्तु परमस्तथा ॥१०॥
 एते मुहूर्त्ता व्याख्याता दश द्वौ च तथा त्रयः ।
 अहन्येव तु विज्ञेया रात्रावपि न संशयः ॥११॥
 अत ऊर्ध्वं तु सर्वेषामानुपूर्व्या शुभाशुभम् ।
 सर्वं विस्तरशस्तावत्तन्मे निगदतः शृणु ॥१२॥ ॥१॥

[२]

रौद्रे रौद्राणि कुर्वीत रुद्रकार्याणि नित्यशः ।
 यच्च रौद्रं भवेत्किञ्चित् सर्वमेतेन कारयेत् ॥१॥
 श्वेते वासश्च स्नानं च ग्रामोद्यानं तथा कृषिः ।
 आरम्भारचात्र सिध्यन्ति ये चार्थारिचन्तिताः कचित् ॥२॥
 मैत्रे मैत्राणि कुर्वीत मित्रकार्याणि नित्यशः ।
 यच्च मैत्रं भवेत्किञ्चित् सर्वमेतेन कारयेत् ॥३॥
 अभिचारं तु शतयां कुर्यात्सारभटेन तु ।
 आत्मार्थे मुहूर्दर्थे वा नश्यन्ते तस्य शतवः ॥४॥
 सावित्रेण मुहूर्त्तेन देवकार्याणि कारयेत् ।
 यज्ञान् विवाहानद्वाहंश्चूडोपनयनानि च ॥५॥
 वैराजेन मुहूर्त्तेन राजपौरुषमारभेत् ।
 मर्माणि परदानानि शस्त्रकर्म च कारयेत् ॥६॥
 विश्वावसौ^१ तु सर्वार्थानारम्भारचात्र कारयेत् ।
 सर्वेषां च द्विजातीनां स्वाध्यायस्तु प्रशस्यते ॥७॥

३ P D कुमा० ।

१ P छहृदेर्भे । २ D राजपुरुषमारभेत् । ३ P विरवत्सत्त ।

ब्रह्मक्षत्रियवैश्यानां शूद्राणां चापि नित्यशः ।
 सर्वेषामेव वर्णानां योगो मध्यन्दिनेऽभिजित् ॥८॥
 अभिजित् सर्वकामाय सर्वकार्यार्थसाधनः ।
 अर्थसञ्चयमानानामध्वानं मन्तुमिच्छताम् ॥९॥
 रौहिणे वापिता वृक्षा बिम्बगुल्मलतास्तथा ।
 अरोगाः पुष्पवन्तश्च फलवन्तश्च नित्यशः ॥१०॥
 बलेन तु बलं राजा स्वयमारूढ योजयेत् ।
 योगः सम्पत्तिकं कार्यं शत्रुं च विषमे जयेत् ॥११॥ २ ॥

[३]

विजयेन प्रयातस्य विजयो नात्र संशयः ।
 मङ्गलान्यर्त्तं कुर्वीत शान्तिः स्वस्त्ययनानि च ॥१॥
 नैऋते द्योतयेत्सेनां परराष्ट्रं तु मर्द्दयेत् ।
 कर्तुः सम्पत्करो ह्येष सर्वशत्रुनिबर्हणः ॥२॥
 वारुणेन मुहूर्तेन वारुणानि प्रवापयेत् ।
 गोधूमान् यवशार्लीश्च^१ इक्षवश्चोत्पलानि^२ च ॥३॥
 सौम्ये सौम्यानि कुर्वीत सोमकार्याणि नित्यशः ।
 यच्च सौम्यं मवेत्किञ्चित् सर्वमेतेन कारयेत् ॥४॥
 सर्वासामेव नारीणां कन्यानां च विशेषतः ।
 सौभाग्यानि प्रयुजीत मगे मीमपराक्रमे ॥५॥
 भगेन वरयेत् कन्यां ब्राह्मणीं कुलवर्द्धनीम् ।
 भगेन वरिता कन्या नैव सान्ध्यं गच्छति ॥६॥ ३ ॥

4 P सर्वकार्यार्थ साधनः ।

1 P मङ्गलां तत्र । 2 D There is a blackdot on long 'अ' showing as if it is cancelled. 3 P •लीश्चेक्षव• । D ईक्ष• ।

[करणप्रकरणम्]

[४]

शुक्लप्रतिपदिरात्रौ^१ दिवि पञ्चम्यां तथाष्टमी रात्रौ ।
 द्वादश्यामपि च दिवा प्रथमं प्रतिपद्यते करणम् ॥१॥
 पौर्णमास्यां बवं रात्रौ तच्चतुर्थ्या पुनर्दिवा ।
 तद्वि तत्सप्तमीसप्तौ तच्चैकादशी दिवा ॥२॥
 शुभाशुमनिबद्धानि करणानि निबोधत ।
 तानि तत्त्वेन विज्ञाय नापदं प्राप्नुयान्नरः ॥३॥
 एकादशभिः करणैर्मासः सम्प्रतिपद्यते ।
 भुवाणि तत्र चत्वारि चलान्यन्यानि सप्त च ॥४॥
 मवं च बालवं चैव कौलवं तैतिलेति च ।
 गराजि^२ वणिजं चैव विष्टिर्भवति सप्तमम् ॥५॥
 शकुनिं चतुष्पदं नागं चतुर्थं कौस्तुभं भवेत् ।
 एकैकस्य तु यत्कर्म तद्वक्ष्यामि पृथक् पृथक् ॥६॥
 आद्यं तु शकुनिं नाम रात्रौ कृष्णचतुर्दशी ।
 आधाने हरणे चैव तथैव च पलायने ॥७॥
 मृत्यानामथ योभानां पक्षिणां मृदपोषणे ।
 चिकित्सायां तु युद्धे च सर्वत्रैतत्प्रशस्यते ॥८॥
 भूततन्त्रं बलिं दद्याच्छतयां परधातकम् ।
 करणं चतुष्पदं नाम कृष्णपञ्चदशी दिवा ॥९॥
 चतुष्पदानां सर्वेषां हितं सर्वेषु कर्मसु ।
 भ्रातृमित्रं च कुर्वीत प्रयतश्च भवेन्नरः ॥१०॥
 सोदकानि च कार्याणि सर्वाण्येतानि^३ कारयेत् ।
 कृष्णपञ्चदशी रात्रौ नागं करणमुच्यते ॥११॥

१ D • प्रतिपदरात्रौ । २ P वेतान्यन्यानि । ३ P गरानि । ४ सर्वाण्येतानि ।

नष्टं नष्टं तथा बद्धं तदन्तमिति निर्दिशेत् ।
यानि प्रसह्य कार्याणि प्रमथ्यहरणानि^१ च ॥१२॥
तानि नागे प्रयुक्तानि सिद्धयन्ति फलान्ति च ॥ १३ ॥४॥

[५]

शुद्धप्रतिपदि दिवा कौस्तुभं करणं भवेत् ।
वैश्वदेवमिति ख्यातं प्रशस्तं सर्वकर्मसु ॥१॥
बवेन ध्रुवकर्माणि क्षिप्राण्यपि च कारयेत् ।
प्रस्थाने च प्रवेशे च तद्धि सर्वार्थसाधकम् ॥२॥
बालवं ब्राह्मणानां तु सर्वारम्भेषु शोभनम् ।
चूडोपनयने यज्ञे विवाहे भूतिकर्मसु ॥३॥
तयाणामत्र वर्णानामनारम्भो विधीयते ।
अन्यत्र शोभने राज्ञे शान्तिकं पौष्टिकं प्रति ॥४॥
मैत्रयुक्तं तु यत्कर्म यच्च स्यात्सिद्धिकारकम् ।
स्थावराणि च कार्याणि कौलवे तानि कारयेत् ॥५॥
राजद्वारिकमारम्भं कारयेत्तैतिले दिने ।
एतद्धि^२ करणं श्रेष्ठं नित्यं राज्ञोपसेविनाम् ॥६॥
अलङ्कारांश्च विविधान् दिव्यान्याभरणानि च ।
अन्यथापि तथा युक्तं युक्तानां तु प्रतिक्रियाः ॥७॥
गराजिना तु कुर्वीत यत्कर्म गृहमेधिनाम् ।
पशूनां पोषणं चैव प्रयोज्यं क्रयविक्रयम् ॥८॥
गृहप्रवेशं वास्तूनां गृहाणां रोपणानि च ।
विशेषेण तु कार्याणि कर्षणादीनि कारयेत् ॥९॥

5 P प्रमथ्यहरणानि । ; P एतद्धि० ।

2 P 1) प्रयोज्यं । In 1) this reading is dotted (i. e. cancelled) and प्रयोज्यं is written instead on the margin.

वणिजं वणिजानां तु सर्वपण्येषु शोभनम् ।
 विक्रेता रिध्यते तत्र क्रेता तत्र न रिध्यति ॥१०॥
 विष्टिना करणे कर्म न कुर्यान्नैव कारयेत् ।
 कृच्छ्रेणापि कृतं कर्म भवेदन्यफलोदयम् ॥११॥
 यदि सिद्ध्यति तत्कर्म विष्टिना तु कदाचन ।
 न तच्चिरमशंकेन शस्यं भोक्तुं सुरैरपि ॥१२॥
 आगतं धननाशाय आदौ कार्यविनाशनी ।
 मध्ये प्राणहरां ज्ञेया विष्टि पुच्छे ध्रुवं जयः ॥१३॥
 आगन्तु घटिकाः पञ्च वर्त्तमाने चतुर्दश ।
 मध्ये चाष्टौ विजानीयाद्विष्टिपुच्छे त्रयः स्मृताः ॥१४॥
 शकुनस्य गरुत्मान् वृषभो वै चतुष्पदे ।
 नागस्य देवता नागाः कौस्तुभस्य धनाधिपः ॥१५॥
 बवस्य देवता विष्णुर्बालवस्य प्रजापतिः ।
 कौलवस्य भवेत्सोमस्तैतिलस्य शतक्रतुः ॥१६॥
 गरार्जिर्वसुदेवत्यो मणिभद्रोऽथ वाणिजे ।
 विष्टेस्तु दैवतं मृत्युर्देवताः परिकीर्तिताः ॥१७॥
 कृतिरासदिवादरभूतं दिवा शुचिरष्टदिवाकरपूर्णदिवा^३ ।
 इति विष्टिरहर्ग्रहण रातिचरान च कर्म भवेत्कृतमाशुशुभम् ॥१८॥५॥

[तिथिप्रकरणम्]

[६]

आदौ वर्जयेद्दीरः प्रस्थाने प्रथमां तिथिम् ।
 द्वितीया सम्प्रयातस्य सिद्धिमर्थं विनिर्दिशेत् ॥१॥

3 D निष्पत्तिः । 4 P कृच्छ्रेणापि । 5 P शंकेतं । 6 P इरान्ते वा ।

7 P वैव । 8 D मणिभद्रो । 9 P अत्रिः ।

10 P शुचिरष्टदि० । D शुचिरष्टदिवाकरः । 11 P कृतमाशुभम् ।

तृतीया चेममारोग्यं चतुर्थी मरणाद्भयम् ।
 पञ्चमी विजया श्रेष्ठा सा वै सर्वार्थसाधकी ॥२॥
 षष्ठी तनयलाभाय सप्तमी त्वन्नभाग्यवर्ते ।
 अष्टमी रोगलाभाय नवम्यां न निवर्त्तते ॥३॥
 दशम्यां प्रस्थितो राजा भूमिलाभाय कल्पते ।
 एकादशी तु सर्वत्र प्रशस्ता सर्वकर्मसु ॥४॥
 द्वादशी त्वर्थनाशाय कुर्यात्तयोदशी ? ।
 चतुर्दशी चलत्कर्म कौतुकान्यत्र कारयेत् ॥५॥
 अमावास्यां न यात्रा स्यात् पौर्णमास्यां तथा दिवा ।
 पौर्णमास्यां प्रयातस्य न सिद्धिस्तस्य जायते ॥६॥
 षडष्टौ नव चत्वारि पक्षछिद्राणि वर्जयेत् ।
 अपि नक्षत्रसम्पन्नां वर्जयेत् चतुर्दशीम् ॥७॥
 नन्दा भद्रा जया रिक्ता पूर्णा पक्षस्तु पञ्चमी ।
 तिथयः पञ्च विज्ञेयाः पक्षयोरुभयोरपि ॥८॥
 नन्दां प्रतिपदं विद्यात् षष्ठीमेकादशीमपि ।
 द्वितीया सप्तमी भद्रा द्वादशी चोपपद्यते ॥९॥
 तृतीया चाष्टमी चैव जया च स्यात्तयोदशी ।
 चतुर्थी नवमी रिक्ता तथैव च चतुर्दशी ॥१०॥
 पञ्चमी दशमी पूर्णा तथा पञ्चदशीति च ।
 तिथयो द्वेषु वारेषु सिद्धार्थास्तत्र तच्छृणु ॥११॥
 नन्दां भृगौ सोमसुते च भद्रां भौमे जयां सूर्यसुते च रिक्ताम् ।
 पूर्णां गुरौ पञ्चसु पञ्च एते जयावहाः सर्वफलप्रदाश्च ॥१२॥

1 P तन्नलाभाय । D has धनलाभाय, but धन is cancelled and तनय is written on the margin. 2 D has धनला० this is cancelled and त्वन्न is written on the margin. 3 P येषु ।

सर्वं युग्मं छिद्रमाहुस्तिथिज्ञाः सामावास्यां न द्वितीयादशम्यो ।
ओजः श्रेष्ठं तत्ताम्रं तृतीयाः सर्वारम्भा वर्जनीया नवम्याम् ॥१३॥६॥

[७]

नन्दायां भक्ष्यभोज्यानि भूषणानि वरस्त्रियः ।
आनन्दं चैव कुर्वीत मनः प्रियतमानि च ॥१॥
भद्रायां भद्रवाद्यानि^१ यानि योगासनानि^२ च ।
स्वस्तिवाचनकर्माणि कारयेदारभेति^३ च ॥२॥
जयायां योजयेत् सेनां वणिजः क्षिप्रकारिणः ।
पण्यविक्रयणं कुर्युः शस्त्रकर्म च कारयेत् ॥३॥
रिक्तायां वर्जयेन्नित्यं तिथौ तिथिविचक्षणः ।
भूवाणि सर्वकार्याणि स्थावराणि चलानि च ॥४॥
पूर्णायां सेतुबन्धांश्च कोष्ठान् कोशांश्च कारयेत् ।
वाहनानि च पोषे तु रथयानानि कारयेत् ॥५॥
एवमेव त्रिरम्यस्तं पक्षेण^४ परिवर्जयेत् ।
ज्योतिःशास्त्रप्रयुक्तानां कर्मणां फलदं भवेत् ॥६॥
ऋतुक्षये चन्द्रमसः क्षये च पक्षक्षये ज्योतिषि सङ्ग्रहे च ।
नक्षत्रवर्गेषु विगर्हितेषु यात्राविधानं न वदन्ति तज्ज्ञाः ॥७॥
पक्षक्षयस्तु यः प्रोक्तः कियन्तं कालमादिशेत् ।
एकादश्यां व्यतीतायां विज्ञेयः पक्षसंक्षयः ॥८॥
शुक्रो धनक्षयं कुर्याद् बुद्धिमेहं बृहस्पतिः ।
लोहितांगो महाव्याधिं कुरुते^५ नात्र संशयः ॥९॥

१ P तयजार्भ । D तत्ताम्रं, but not clear.

२ D •वाद्यानि । ३ D योगासनानि । ४ P पक्षिणः ।

५ P •संशयः । ६ D om. ७ Both mss. give number 9 on the next line, and go on counting wrongly till śloka 21.

बुधो बन्धुपरिक्रेशं विप्रवासं शनैश्चरः ।
 बन्धुपक्षस्यं सूर्यो भयं सोमस्तथैव च ॥१०॥
 आत्मरक्षा तु नक्षत्रं तिथि स्यादर्थसाधकी ।
 करणे कार्यनिष्पत्तिर्मुहूर्ते लाभमादिशेत् ॥११॥
 चतुर्भिः कारयेत्कर्म सिद्धिहेतोर्विचक्षणः ।
 तिथि-नक्षत्र-करण-मुहूर्तेनेति नित्यशः ॥१२॥
 तिथेरपि च दूरत्वात्तिभिः कर्म समारभेत् ।
 नक्षत्रेण करणेन मुहूर्तेनेति नित्यशः ॥१३॥
 नक्षत्रस्य हि दूरत्वाद् द्वाभ्यां कर्म समारभेत् ।
 करणेन मुहूर्तेन त्वरमाणस्तु बुद्धिमान् ॥१४॥
 करणस्य हि दूरत्वान् मुहूर्तेनैव कारयेत् ।
 मुहूर्तेन कृतं कर्म सिध्यते नात्र संशयः ॥१५॥
 दूरस्थस्य मुहूर्तस्य क्रिया च त्वरिता यदि ।
 द्विजपुण्यादघोषेण कृतं स्यात्सर्वसांपदम् ॥१६॥
 नक्षत्रस्य मुहूर्तस्य तिथेश्च करणस्य च ।
 चतुर्विधस्य ज्ञानस्य शकुनो दण्डनायकः ॥१७॥
 शकुनः पवनश्चैव मनः परिजनस्तथा ।
 यस्यैतान्यनुकूलानि सिद्धिरेव न संशयः ॥१८॥
 न तत्र बलवती तारा यत्रेन्दुर्बलवत्तरः ।
 न हि भर्तृस्थिता नारी कचिरस्वातन्त्र्यमर्हति ॥ १९ ॥
 न कृष्णपक्षे शशिनः प्रभावस्ताराबलं तत्र विचार्य देयम् ।
 विदेशयति विकले च पत्न्यौ सर्वाणि कार्याणि करोति पत्नी ॥२०॥

7 P D मुहूर्तेन नेति । 8 P सर्वसांपद । 9 P भर्तुं स्थिता ।

10 P शिन । 11 P विदेशयति ।

तिथेरेकगुणैः प्रोक्तो^{१३} नक्षत्रं च चतुर्गुणम् ।

वारसाष्टगुणः प्रोक्तः करणं षोडशान्वितम् ॥ २१ ॥

द्वात्रिंशद्गुणैः योगस्ताराषष्टिसमन्वितः ।

चन्द्रः शतगुणः प्रोक्तस्तस्माच्चन्द्रं बलाबलम् ॥ २२ ॥

समीक्ष्य चन्द्रस्य बलाबलानि ग्रहाः प्रयच्छन्ति शुभाशुभानि ।

मनःसमेतानि यथेन्द्रियाणि कर्माण्येतां^{१४} यान्ति न केवलानि ॥ २३ ॥ ७ ॥

[वारप्रकरणम्]

[८]

आदित्यः सोमो भौमश्च तथा बुधश्च हस्वती ।

भार्गवः शनैश्चरश्चैवैते^१ सप्तदिनाधिपाः ॥ १ ॥

नृपाभिषेकं नृपतिप्रयाणं नृपस्य कार्यं नृपदर्शनं च ।

यज्ञाग्निकार्यं भुवि किञ्चिदुक्तं तत्सर्वमादित्यदिने प्रशस्तम् ॥ २ ॥

पानं रसानां मधुसोमपानं सौभाग्यकर्माण्यनुलेपनानि ।

क्षेत्रे च बीजानि वपेत् वृक्षान् सोमस्य कुर्याद्दिवसे विधिज्ञः ॥ ३ ॥

भेदाभिघातो नगरे पुरे वा सेनापतित्वं च तथैव राज्ये ।

व्यायामशस्त्राभ्यसनं च चौर्यं भूमेः सुतस्या हि सदा प्रशस्तम् ॥ ४ ॥

दूतप्रवेशो रणकारणार्थं कन्याप्रजार्थं रिपुसन्धिकार्यम् ।

भिन्ने चैर्मर्त्ते प्रतिसन्धनीयं क्षिप्रं प्रशंसन्ति दिने बुधस्य^{१५} ॥ ५ ॥

स्त्राभ्यायदेवार्चनवेरमकार्यं संस्कारदीक्षाश्च तथा यतीनाम् ।

वस्त्राणि दारा श्रियभूषणानि कृषिं कुर्याद्देवगुरोर्दिने च ॥ ६ ॥

अश्वप्रवाहं प्रथमं प्रशस्तं योगप्ररोहो गजरोहणं च ।

कन्याप्रदानं क्रयविक्रयौ च तेषां सदा शुक्रदिने प्रशस्तम् ॥ ७ ॥

12 P • गुणाः । D गुणा । 13 P D प्रोक्त । 14 D कर्माण्येतां ।

1 P • चैव ण्ते । 2 P • दिने । 3 D य । 4 P मन्त्रेण । 5 D adds
tu in the end. 6 P अयम् ।

स्थाप्यं च कर्मक्रतुभिश्च यूषो गृहप्रवेशो गजबन्धनं च ।
ग्रामेऽथ वासो नगरे पुरे वा शनैश्चरे सर्वमिदं प्रशस्तम् ॥८॥ ८॥

[नक्षत्रप्रकरणम्]

[६]

आत्मकर्म गुर्यं श्रेष्ठं पुरुषं पुरुषं प्रति ।
अन्यग्रन्थं मरुतं च प्रवक्ष्यामि भृगोर्मतम् ॥१॥
पृथक् पुरुषविज्ञेयं नक्षत्राणां शुभाशुभम् ।
आत्मसम्पत्करं ज्ञेयमात्मन ऋद्धिमिच्छताम् ॥२॥
नवानां त्रिवर्गाणामाधाने जन्मकर्मणि ।
अधमोत्तमवर्गेषु सम्बदतीह भागशः ॥३॥
जन्मसम्पद्विपक्षेभ्यः प्रत्वरः साधकस्तथा ।
नैधनो मितवर्गश्च परमो मैत्र एव तु ॥४॥
दरमं जन्मनक्षत्रात् कर्मनक्षत्रमुच्यते ।
एकोनविंशतिं चैव गर्भाधानकमुच्यते ॥५॥
द्वितीयमेकादशं विंशमेष सम्पत्करो गणः ।
तृतीयमेकविंशं तु द्वादशं तु विपत्करम् ॥६॥
क्षेम्यं चतुर्थं द्वाविंशं भवेद्यत्र त्रयोदशम् ।
प्रत्वरं पञ्चमं विद्याक्षयोविंशं चतुर्दशम् ॥७॥
साधकं तु चतुर्विंशं षष्ठं पञ्चदशं तु यत् ।
नैधनं पञ्चविंशं तु षोडशं सप्तमं तथा ॥८॥
मैत्रे सप्तदशं विद्यात् षड्विंशमिति चाष्टमम् ।
सप्तविंशं परं मैत्रं नवमष्टादशं चैव यत् ॥९॥
नवनक्षत्रके वर्गे प्रथमं तृतीयं तु वर्जयेत् ।
पञ्चमं सप्तमं चैव शेषैः कार्याणि कारयेत् ॥१०॥

आधाने जन्मकर्मणि ज्ञेयास्त्वेतानुपूर्वशः ।
त्रिनक्षत्रा नवगणास्तेषां कर्मफलं शृणु ॥११॥६॥

[१०]

आधाने जन्मनक्षत्रे नैधने प्रत्वरेषु च ।
प्रवासे प्राणसन्देहे क्षुरकर्मविवर्जयेत् ॥१॥
पराजयं प्रवासं च विवादं गृहकर्म च ।
वर्जयेन्मङ्गलं कार्यं शान्तिः स्वस्त्ययनानि च ॥२॥
चौरं विवाहं भैषज्यं यात्रां सेनां च योजयेत् ।
सर्वमङ्गलकार्येषु त्रिषु कर्म चैव वर्जयेत् ॥३॥
विद्यारम्भं तपो दानं मार्जनं भैषजं क्रिया ।
भरणं च सुभृत्यानां कुर्यात् सम्पत्करे गणे ॥४॥
अनृतमधर्मसंयुक्तं शत्रुणां चाभिचारकम् ।
विपत्करे गणे कुर्यात् प्रहरेताददाति च ॥५॥
स्नेह्येऽध्वानं प्रपद्येत गोप्यार्थाश्चात्र गोपयेत् ।
वाहनानि च पोषे च बहुशोऽर्थाश्च योजयेत् ॥६॥
प्रत्वरे तु न कर्त्तव्याः सर्वारम्भाः कदाचन ।
दुर्गं च न प्रवेष्टव्यं न च किञ्चित्समारभेत् ॥७॥
असाध्यान्यपि कार्याणि साधयेत्साधके गणे ।
सर्वार्थास्तस्य सिध्यन्ति न वानर्थान्समश्नुते ॥८॥
नैधने तु न गन्तव्यं येषु जाताश्च शत्रवः ।
तेभ्यो रक्षेत चात्मानमत्यन्तं च न विरवेसत् ॥ ९ ॥
मैत्रे विवाहानह्वाहंश्चूडोपनयनानि च ।
कुर्यात्परममैत्रे तु यतस्तंभनमात्मकम् ॥ १० ॥

3 P. D. कर्मणः । 4 P. ज्ञेयास्त्वे ।

1 D च वर्जयेत् । 2 P. गृहकर्मसु च । 3 P. D. कर्मसु । D cancels सु and gives च instead. 4 P. नदीति । 5 P. धान । 6 P. धरचात्र । 7 P. om. 8 D वानर्थात् समः ।

परं परममैत्रे तु नरो ह्यभिलषेत्फलम् ।

प्राप्नुयादर्थसिद्धिं च क्षिप्रमेव न संशयः ॥ ११ ॥ १० ॥

[११]

ग्रहोल्का शनिनिर्घातैः कम्पैर्दाहैस्तु पीड्यते ।

यद्यद्भयं भवत्यत्र तत्प्रवक्ष्याम्यशेषतः ॥ १ ॥

आधाने विद्रवन्त्यर्था व्याधयो जन्मनि भ्रवम् ।

न च सिध्यन्ति कार्याणि कदाचिद्दर्शमे हते ॥ २ ॥

संपत्करे हते हानिर्दृष्टिश्चैव विपत्करे ।

क्षेम्ये हते न प्रवसेत् साधकेऽर्थान्न साधयेत् ॥ ३ ॥

प्रत्वरे तु हते विद्यान् महारोगप्रनाशनम् ।

नैधने तु हते विद्यान् महानरिवधो भवेत् ॥ ४ ॥

मित्रवर्गाश्च मैत्रे तु न भवन्ति यथा पुरा ।

हते परममैत्रे तु मनो नित्यं न तुष्यति ॥ ५ ॥

यद्यत्पीड्यते नक्षत्रं यस्मिन्यस्मिन् यदा गणे ।

तत्तत्कर्म न कुर्वीत पुरस्ताद्यत्र चोदितम् ॥ ६ ॥

वर्गान्तं यत्तु नक्षत्रं वर्गाद्यं यत्पुनर्भवेत् ।

आनुपूर्वेण वर्गाणामेवं तेन षकास्त्रयैः ॥ ७ ॥ ११ ॥

[१२]

ब्राह्मणी त्रयोदशाहं स्नाता पुष्पमधारयत् ।

क्षत्रिणी द्वादशाहं तु वैश्यी त्वेकादशस्तथा ॥ १ ॥

शूद्रीणामथ सर्वासां दशरात्रौ विधीयते ।

वर्षक्रमेण नारीणामेष पुष्पाविधिः^१ स्मृतः ॥ २ ॥

१ P भवतीति । D भवति । २ P षचिदशमे । ३ P महालग्नः ।

४ P वं तु । ५ P चकाः ।

१ P त्वेकाः । २ D पुष्पः ।

भूमौ स्तीर्णेषु दर्भेषु नियता ब्रह्मचारिणी ।
 स्वपेत पुष्पमासाद्य त्र्यहं भुङ्क्ते नालङ्कृता ॥ ३ ॥
 हस्तयोर्भूतले वापि पर्णे वाप्यशनं मितम् ।
 नारी पुष्पवती पुष्पान् गन्धाश्चैव न धारयेत् ॥ ४ ॥
 ऋतुकाले तु नारीणां नान्यत्पुरुषदर्शनम् ।
 संभाषं न च कुर्वीत यदीच्छेत् सन्ततिं शुभम् ॥ ५ ॥
 आतरं पितरं पुत्रं मातुलं श्वशुरं गुरुम् ।
 न संभाषितमिच्छेत् न चास्याप्युपवेशिनम् ॥ ६ ॥
 यादृशेन हि भावेन संभाषन्तः समाचरेत् ।
 तादृशो जायते गर्भस्तस्माद्देद्रजस्वलाम् ॥ ७ ॥
 रजसा विप्लुतां नारीं द्विजस्य ह्यपसेविनः ।
 प्रज्ञा तेजो बलं चक्षुरायुश्चैव प्रहीयते ॥ ८ ॥
 तां विवर्जयतरतस्त्य रजसा समविप्लुताम् ।
 प्रज्ञा तेजो बलं चक्षुरायुरचैव वर्द्धते ॥ ९ ॥

निष्ठीविता गौरिव मन्दचारी तन्द्री प्रहृष्टा हृदयव्यथा च ।
 वृप्तिस्तु बीजग्रहणे च योन्यां गर्भस्य सद्यो निर्गतस्य लिङ्गम् ॥१०॥
 षष्ठे सम्भवते गर्भस्तद्वै षष्ठः प्रशस्यते ।
 अन्दाद्वै चक्षुनिष्पत्तिस्त्रिभिर्मासैस्तु जायते ॥११॥१२॥

[१३]

ऋतुः स्वाभाविकः स्त्रीणां रात्रय षोडशः स्मृताः ।
 चतुर्मिरितरैः सार्द्धमहोभिः सद्भिर्गार्हितैः ॥१॥
 तासामाद्याश्वतसस्तु निन्दितैकादशी तु या ।
 तयोदशी तु शेषा स्युः प्रशस्ता दश रात्रयः ॥२॥

३. P नलङ्कृताम् । D नलङ्कृता । ४ P D ऋतुकाले । ५ P संभाषं ।
 (P D स्वशुरं । ७ P वाप्यः । ८ D प्रविष्टा । ९ P निगतस्वः । D निगतस्य ।

युग्मासु पुत्रा जायन्ते स्त्रियोऽयुग्मासु रात्रिषु ।
 तस्माद्युग्मासु पुत्रार्थं संविशेदार्त्तवे स्त्रियम् ॥३॥
 पुमान्पुंसोऽधिके शुक्रे स्त्री भवत्यधिके स्त्रियः ।
 समेऽपुमान् पुंस्त्रियो वा क्षीणे चान्ये विपर्ययः ॥४॥
 चतुर्थ्या जायते पुत्रो अल्पायुर्गुणवर्जिताः ।
 विद्याचारपरिभ्रष्टो दरिद्र क्लेशभाजिनः ॥५॥
 पञ्चम्यां पुत्रिणी नारी षष्ठ्यां पुत्रस्तु पुत्रवान् ।
 सप्तम्यामप्रजां कन्यामष्टम्यामीश्वरः सुतः ॥६॥
 नवम्यां सुभगा नारी दशम्यां प्रवरः सुतः ।
 एकादस्यामधर्मा स्त्री द्वादर्यां पुरुषोत्तमः ॥७॥
 त्रयोदर्यां शठा पापा वर्षसंकस्करिणी ।
 जायते सर्वदुष्टा स्त्री दुःस्वशोकभयप्रदा ॥८॥
 धर्मज्ञश्च कृतज्ञश्च शासितात्मा तपोनिधिः ।
 जायते च चतुदर्यां पितेव जगतः पतिः ॥९॥
 राजपत्नी महाभागा राजवंशगता स्त्रियः ।
 जायते पञ्चदर्यां तु बहुभोगा पतिव्रता ॥१०॥
 विद्यालक्षणसम्पन्नः सत्यवादी जितेन्द्रियः ।
 आघारः सर्वभूतानां षोडश्यां यः प्रजायते ॥११॥१३॥

[१४]

कन्या तु विकले ज्ञेया युग्मे भवति मानवः ।
 तृतीया सन्ततिर्यस्य तद्रचेत्कुलदूषणम् ॥१॥
 सप्तमे प्रियते जन्तुस्तन्मुहूर्त्तं विवर्जयेत् ।
 स्नातायां दशमी तस्यां श्राद्धं तत्र विवर्जयेत् ॥२॥

1 P रात्रिषु ।

1 P •दूषकं । D •दूषकं. but क is cancelled and णं is given instead on the margin. 2 P D •तमेपि व्रजेत् ।

अङ्गादङ्गात् संभूतः स्वमङ्गमधितिष्ठति ।
 पिता पुत्रत्वमापन्नो जायते अयतेऽपि वा ॥३॥
 एवमेव त्रिभिर्भावैः सन्ततिश्च पुनः पुनः ।
 अङ्गिभो दैवतर्सेतं तु प्रजास्तस्मात् प्रजायते ॥४॥
 पतिसंयोगकाले तु कन्या विघ्नं करोति या ।
 अपुंस्त्वं लभते जन्म यत्र तत्रोपजायते ॥५॥
 धर्मार्थकामयुक्तानि क्रराणि च मृद्नि च ।
 सिद्धयर्थं योगयोगेषु कुर्यात् कर्माणि नित्यशः ॥६॥
 एवं नक्षत्रयोगेषु उक्तं कर्म समारभेत् ।
 धर्मार्थकर्मणामर्थं सर्वकर्मफलमर्नुते ॥७॥
 शान्तिमिश्च यथान्यायमुपवासैर्व्रतादिभिः ।
 येऽर्चयन्ति महात्मानं सर्वं प्रशस्यन्ति तम् ॥८॥
 उपवासैर्गवां दानैस्तर्पणैश्च मनीषिणाम् ।
 ग्रहनक्षत्रजा दोषाः प्रशाम्यन्तीह देहिनाम् ॥ ९ ॥
 नक्षत्राणि ग्रहारचैव देवताः पितरो द्विजाः ।
 पूजिताः प्रतिपूज्यन्ते निर्देहन्त्यपमानिताः ॥ १० ॥
 आत्मज्योतिषमित्युक्तं स्वयमुक्तं स्वयंभुवा ।
 तत्त्वतः पृच्छमाणस्य कारयपस्य महात्मनः ॥११॥
 य इदं पठते विप्रो विधिवच्च समाहितः ।
 यथोक्तं लभते सर्वमाप्नायविधिदर्शनाद्

आप्नायविधिदर्शनादिति ॥१२॥१४॥

एवं शौनकशाखायां ब्रह्मवेदस्याङ्गं ज्योतिषग्रन्थं

ब्रह्मकारयपानुवादं समाप्तम् ॥

3 P D० दंगाद । ४ P D दैवतर्सेतं । In D अ is cancelled and व is written above it. ५ D cancels it and gives त्रिपु । ६ D स्वकर्म० ।